

Список використаної літератури

1. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості : навч. посібник [для вузів] / О. Л. Кононко. – К. : Освіта, 1998. – 256 с.
2. Пятница Т. В. Развивающая череда дошкольного учреждения : пособие [для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования] / Т. В. Пятница. – 2-е изд. – Мозырь : ОООИД «Белый Ветер», 2009. – 291 с.
3. Резніченко І. Ю. Створення розвивального життєвого простору у групових приміщеннях дошкільного закладу / І. Ю. Резніченко // Практика правління дошкільним закладом освіти. – 2011. – № 1. – С. 34–40.
4. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві : сутність, специфіка, супровід : монографія / І. П. Рогальська. – К. : Міленіум, 2008. – 400 с.
5. Стреж Л. Сходінки адаптації дітей раннього віку / Л. Стреж. – К. : Шкільний світ, 2009. – 128 с.
6. Яценко Т. В. Криза трьох років та її вплив на формування особистості дошкільника [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://yatsenkot.narod.ru/kriza.doc>

Одержано редакцією 11.08.2014.

Прийнято до публікації 14.08.2014.

Аннотация. Бурсова С. С. Развивающая среда как условие эффективной организации педагогической поддержки детей дошкольного возраста. Отражено состояние проблемы адаптации детей к дошкольному образовательному учреждению, а также противоречия, возникающие во время адаптационного процесса. Освещены основные результаты констатирующего эксперимента, показавшие, что дети, которые адаптируются к дошкольному образовательному учреждению, владеют незначительным багажом знаний. Дана характеристика особенностей организации развивающей среды в системе педагогической поддержки детей. Представлены оздоровительный, эмоциональный и социальный компоненты адаптационной программы, практические рекомендации по использованию игровых технологий в обеспечении физического, психического и социального благополучия ребенка.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, адаптация, дошкольное образовательное учреждение, развивающая среда, игровые технологии, дети дошкольного возраста.

Summary. Bursova S. S. Learning environment as a condition for effective organization of pedagogical support for children of preschool age. The article deals with the issue of children's adaptation to the kindergarten. The contradictions that arise during the adaptation process and the main aspects of the experiment have been highlighted. Experimental results have shown that children in the process of adaptation to pre-school have very little knowledge base, therefore they need pedagogical support from adults, which will appear in protecting their spiritual and physical strength; the help to overcome the difficulties encountered in the child; promoting and interacting in various life and game situations. The author attempts to define the "pedagogical support" in terms of children's adaptation to the kindergarten. The peculiarities of learning environment in the system of pedagogical support for children have been determined. The health-improving, emotional and social components of adaptive programs, which give practical advice on using gaming technology to provide physical, mental and social well-being of the child, have been represented.

Key words: pedagogical support for children, adaptation to the kindergarten, learning environment, gaming technology, pre-school children.

УДК 378

Włosiński Marian

TECHNIKI I SYSTEMY PEDAGOGIKI RESOCJALIZACYJNEJ

Ten artykuł jest próbą odnalezienia prawdy o człowieku jutra jego wartości, pragnień, a zwłaszcza wpływu rehabilitacji i reintegracji społecznej w kontekście dzisiejszej etyczno-moralne klimatu na temat stanu współczesnej wiedzy pedagogicznej. Rehabilitacja jest kolejność procedur nauczania, jak również te, edukacyjnych i terapeutycznych, których celem jest jak najlepsze

dostosowanie się do życia społecznego. Reintegracja pedagogika jest temat nauczania i edukacji osób z zaburzeniami zachowania i niedostosowania społecznego.

Kluczowe słowa: *wiedza, praca, prawda, hierarchia wartości, sens życia, resocjalizacja.*

Sformułowanie problemu. Pedagogika resocjalizacyjna zaczęła funkcjonować jako samodzielna dyscyplina naukowa od momentu ukazania się pracy Jedlewskiego i Czapowa: *Pedagogika resocjalizacyjna*. Warunki, które sprzyjały temu rozwojowi to: użycie nazwy pedagogika resocjalizacyjna, określenie przedmiotu badań i zainteresowań oraz wskazanie metody badań [1]. Pedagogika resocjalizacyjna jest nauką o wychowaniu resocjalizacyjnym, czyli o wychowaniu jednostek niedostosowanych społecznie [1]. Teoria wychowania resocjalizacyjnego zajmuje się badaniem, ustaleniem związków prawidłowości występujących w procesie wychowania resocjalizującego. Natomiast metodyka wychowania resocjalizacyjnego zajmuje się opracowaniem metod oddziaływań występujących w procesie resocjalizacji. Znaczące są cele pedagogiki resocjalizacyjnej: opracowanie teoretycznych postaw tego wychowania; poznanie podmiotu, jednostki, którą określa się różnie (niedostosowana społecznie, nieprzystosowana społecznie, wykołejona); poznanie symptomologii, aspektu etologii, których dobra znajomość jest warunkiem poznania jednostek niedostosowanych społecznie; poznanie procesu wychowania, poznanie mechanizmów, faz i etapów resocjalizacji; zebranie wiedzy o jednostce niedostosowanej społecznie i opracowanie teoretycznych podstaw resocjalizacji. Jednym z głównych czynników odchylenia ludzi od normy jest brak wiedzy, zaś zadaniem resocjalizacji jest popularyzowanie tej wiedzy. Ważne jest też przygotowanie odpowiednich kadr, dlatego tak ważne jest opracowanie procesów resocjalizacji

Troska o pełny rozwój człowieczeństwa stanowi treść wszelkich poszukiwań teoretycznych i metodologicznych oraz rozwiązań terapeutycznych, rehabilitacyjnych, dydaktycznych i wychowawczych subdyscyplin pedagogicznych. Wymagania, jakie stawia pedagogika, wynikają z różnorodności i złożoności problemów, które dotyczą osób z różnorodnymi dysfunkcjami organizmu. W ujęciu pedagogicznym odpowiedzialność traktowana jest jako ważna cecha postępowania człowieka, będąca rezultatem sterowania tym postępowaniem w stosunku do innych i samosterowania własnym rozwojem. Pedagogika resocjalizacyjna jest ogromną pomocą w rozwoju człowieka. Pedagogika resocjalizacyjna służy nauczaniu i wychowaniu osób z zaburzeniami zachowania i niedostosowanych społecznie.

Przedmiotem badań pedagogiki resocjalizacyjnej jest wychowanie resocjalizacyjne. Funkcjonują dwa sposoby definiowania terminu resocjalizacja; poprawa stanu jednostki bez podejmowania działań, w tym przypadku rzadko są widoczne skutki poprawy. Większość jednostek wymaga wychowania resocjalizacyjnego czyli działania zaplanowanego, zorganizowanego i kontrolowanego, działanie te podejmowane jest w celu ponownej socjalizacji jednostki niedostosowanej społecznie. Możliwości resocjalizacji jednostki – osoby zajmujące się tą działalnością powinny cechować się optymizmem w stosunku do osób, którym niesiona jest pomoc. Ułatwia to zaakceptowanie jednostki resocjalizowanej. Przeciwnieństwem optymizmu jest pesymizm, który hamuje rozwój wychowania resocjalizacyjnego. Pedagogika resocjalizacyjna jest subdyscypliną pedagogiki specjalnej – czyli nauką o wychowaniu jednostek z różnymi odchyleniami od normy, które wymagają odmiennych oddziaływań wychowawczych. W resocjalizacji jest to zmiana zachowania negatywnego jednostek na zachowania pozytywne. Aby pedagogika resocjalizacyjna mogła zrealizować swój cel musi korzystać z dorobku innych dziedzin: psychologii i jej działów, czyli psychologii rozwojowej, klinicznej, gdyż zajmuje się badaniem odchylenia i zaburzeń; psychologii wychowawczej, psychologii uczenia się; medycyny i takich jej dziedzin jak interna, psychiatria, neurologia, endokrynologia; socjologii nauki o życiu społecznym i jej

dziedzin czyli socjologii rodziny, edukacji i patologii społecznej [1]. Niedostosowanie społeczne ma dwa znaczenia: 1) stan, w którym znajduje się jednostka charakteryzującą się występowaniem zachowań o nasilonym negatywizmie; 2) proces trwający krócej lub dłużej, który charakteryzuje się występowaniem u jednostek zachowań negatywnych. Proces ten powinien prowadzić do osiągnięcia przez jednostkę zachowań pozytywnych.

Wychowanie resocjalizacyjne. Elementy wychowania resocjalizacyjnego obejmują: podmiot (jednostka niedostosowana: proces wychowania resocjalizacyjnego; charakter sytuacji, w których odbywa się wychowanie. W procesie socjalizacji mogą wystąpić zaburzenia, czego skutkiem jest niedostosowanie społeczne, wtedy jednostka podlega resocjalizacji [4]. Istnieją dwa sposoby definiowania resocjalizacji; to spontaniczne zmiany w zachowaniu jednostki niedostosowanej społecznie, można to porównać do samowyleczenia w medycynie. Może ona nastąpić w początkowych fazach niedostosowania społecznego, kiedy to jednostka ma charakter reaktywny. Różnicę między wychowaniem masowym, a resocjalizacyjnym; dotyczą samej jednostki; wychowanie masowe – to jednostka jeszcze nie ukształtowana, jej cechy porządne społecznie dopiero zostają kształtowane, podobnie jak i jej właściwości i zachowania, w ten sposób osiągamy cel wychowania. Wychowanie resocjalizacyjna – to jednostka już w jakiś sposób ukształtowana, wychowanie podejmowane jest dopiero wtedy gdy zostaje zauważone niedostosowanie społecznie, każda zmiana jest tu trudna. Wychowanie masowe – opiera się je na procesach rozwoju i planowania. Wychowanie resocjalizacyjne to proces opieramy na mechanizmach uczenia się, a dokładniej na reedukacji – ponowne uczenie się. Oduczenie zachowań negatywnych, kształtowanie porządných cech. Innym mechanizmem wychowania resocjalizacyjnego jest mechanizm konfliktu wewnętrznego, stwarza jednostce sytuację w której dokonuje wyboru między dotychczasowym negatywnym zachowaniem, a nowym pozytywnym zachowaniem proponowanym przez opiekuna. Do istotnych elementów procesu resocjalizacyjnego zalicza się strategie i procedury wychowania resocjalizacyjnego. Techniki resocjalizacji stanowią działania wyróżnione ze względu na rodzaj środka, który stosuje się w działaniu na jednostkę społecznie niedostosowaną. Metody resocjalizacji – to metody wyróżnione ze względu na sposób posługiwania się wybranym środkiem. Każda osoba resocjalizująca ma do wykorzystania dwa podstawowe środki w resocjalizacji: człowieka i kulturę [4].

Ze względu na te środki wyróżnia się dwie techniki resocjalizacyjne: a) antropotechnikę resocjalizacyjną; b) kulturotechnikę resocjalizacyjną.

Kulturotechnika zabawy i rozrywki dostarcza pozytywnych przeżyć emocjonalnych. Odgrywa ona ważną rolę i zmniejsza deficyt pozytywnych potrzeb, poprawia bilans emocjonalny jednostki, przywraca równowagę emocjonalną. Działanie opiekuńcze oznacza działanie celem, którego jest zaspokajanie potrzeb jednostki [4]. Działania te polegają na: zaspokajaniu aktualnych potrzeb jednostki (w danym momencie), wdrażanie jednostce samodzielnego zaspokajania potrzeb, w ten sposób uodparnia się ją na wpływy zewnętrzne, rozwijanie potrzeb perspektywicznych niezbędne jednostce w prawidłowym, późniejszym funkcjonowaniu społecznym np. potrzeba pracy, założenia rodziny, wychowania dziecka, bezpieczeństwa. Należy rozwijać ich jak najwięcej i nauczyć się je zaspokajać. Działanie wychowawcze stanowi działania, które polegają na ukształtowaniu u jednostki pożądanych społecznie cech, właściwości i zachowań [4]. W resocjalizacji działania wychowawcze są złożone, obejmują usunięcie zachowań negatywnych i nauczanie zachowań pozytywnych. Jeśli te działania są zrealizowane w sposób niepełny to jednostka będzie nieprzystosowana do życia społecznie. Działanie terapeutyczne stanowią działania, których celem jest usunięcie odchyśleń w stanie osobowości, naprawiają psychologiczne mechanizmy człowieka, są podstawą trwałych zmian z zachowań negatywnych na pozytywne [4]. Są te działania więc elementem obowiązkowym. Jeśli uda się zrealizować te działania można liczyć na powodzenie procesu resocjalizacyjnego.

Systemy resocjalizacji. Wymienia się kolejne systemy: a) izolacyjno – dyscyplinarny, opierający się na modelu izolacyjno- dyscyplinarnym. Podstawę stanowi izolacja i dyscyplina. Izolacja wiąże się z niezaspokojeniem potrzeb, a to znów rodzi zachowania negatywne, które później się pogłębiają. Kara wpływa negatywnie i powoduje chęć odwetu; b) progresywny – polega na uaktywnieniu jednostki. Wykorzystując kalkulatorywność jednostka będzie chciała poprawić swoją sytuację by prędzej opuścić zakład. System ten nie sprzyja rozwojowi więzi między wychowawcą, a wychowankiem; c) socjalizacyjno – pedagogiczny – polega tu na dyskretnym obserwowaniu wychowanków, inspirowaniu ich i niesieniu im pomocy; d) indywidualny – wynika z indywidualnego podejścia do każdej osoby; e) homogeniczny – to system grupy o podobnych cechach zachowań; f) komplementarny – przywiązuje się uwagę do: nauczania, zmiany obrazu świata, możliwości zdobycia wykształcenia, przygotowania do pracy zawodowej. Współpraca z rodziną, środowiskiem jest ważnym elementem do kształtowania swojego wykształcenia. Efektywność systemu zależy od stałej modernizacji dostosowania go do indywidualnych potrzeb jednostki.

Człowiek jako jednostka rozumna istnieje w sobie i dla siebie, jest suwerennym podmiotem działania stanowiącym o sobie. Poprzez akty wyboru celów, sposobów i warunków działania wzbogaca się wewnętrznie, ciągle dążąc do coraz doskonalszego wymiaru własnej podmiotowości. Proces ubogacania swojej osobowości w zasadniczym stopniu jest procesem ciągłego wyboru wartości. Trwa on przez całe życie człowieka. To, na ile człowiek jest wiernym wobec wybranych wartości, jaka jest ich treść i struktura, określa wymiary jego człowieczeństwa. Przybliża to doktryna społeczna Kościoła Rzymsko – Katolickiego w kontekście pracy człowieka.

Pedagogika ma nie tyle przekazywać wiadomości, ile zapewnić pierwsze miejsce humano – mądrości, wyrażającej się zdolnością do rozwiązywania życiowych problemów. Musi być bardziej zorientowana ku wartościom człowieczeństwa. W takim oczekiwaniu patrzy społeczeństwo. Uczniowie i studenci są wrażliwi na prawdę, piękno, sprawiedliwość, na inne wartości duchowe. Pragną odnaleźć siebie samego, dlatego szukają, czasem burzliwie szukają, prawdziwych wartości i cenią tych ludzi, którzy ich nauczają i według nich żyją. Takie są potrzeby etycznego wymiaru praw człowieka w świetle istotnych wartości.

Człowiek jest istotą strukturalnie wpisaną w sieć relacji społecznych. Człowiek jest sobą poprzez prawdę. Jedną z najbardziej elementarnych potrzeb człowieka jest potrzeba więzi z sensem, wartościami i normami. Jeżeli nikt i nic nie przekazuje podstawowej wiedzy, hierarchii wartości i sensu życia, to grozi to próżnią sensu i norm. Powrót do norm, do wartości, a tym samym do etyki stał się dla współczesnego człowieka sprawą być albo nie być. Nauka oddana bez reszty prawdzie ma być w służbie pokoju i rozwoju. Mądrość pedagogiczna wskazuje na niebezpieczeństwa. Pedagogika resocjalizacyjna jest subdyscypliną pedagogiki specjalnej – czyli nauką o wychowaniu jednostek z różnymi odchyleniami od normy, które wymagają odmiennych oddziaływań wychowawczych. W resocjalizacji jest to zmiana zachowania negatywnego jednostek na zachowania pozytywne. Aby pedagogika resocjalizacyjna mogła zrealizować swój cel musi korzystać z dorobku innych dziedzin. Interdyscyplinarny charakter kształcenia obejmujący zagadnienia pedagogiki resocjalizacyjnej, europejskich systemów resocjalizacji, aksjologicznych i prawnych podstaw resocjalizacji, diagnozy resocjalizacyjnej, kryminologii, wiktymologii, suicydologii, psychologii sądowej i penitencjarnej, metodyki pracy kuratora sądowego, readaptacji społecznej i pomocy postpenitencjarnej, zarządzania instytucją wychowawczą i resocjalizacyjną, profilaktyki zachowań nieprawidłowych i przestępczych, profilaktyki uzależnień – z przekazem praktycznym gwarantuje kompleksowe przygotowanie do zawodu [4]. Ważne, by pedagogika resocjalizacyjna kształciła specjalistów z zakresu nauczania i wychowania osób z zaburzeniami zachowania i niedostosowanych społecznie.

Wiadomo, że praca z „trudną młodzieżą” w warunkach resocjalizacji wymaga silnej osobowości, charyzmy i postawy pełnej optymizmu. Resocjalizacja jest procesem bardzo ważnym w społeczeństwie, gdyż nie tylko pozwala na utrzymanie równowagi pomiędzy osobami dostosowanymi społecznie a nieprzystosowanymi, ale także uniemożliwia całkowite destrukcje istoty ludzkiej i stanowi pewną nadzieję, że system wymiaru sprawiedliwości nie będzie tylko surowym narzędziem wymierzonym w społecznie nieprzystosowane jednostki, ale także będzie budować w tych jednostkach odpowiednie skale wartości i norm. Granice resocjalizacji poszerzyły się znacznie poprzez rozwój pedagogiki specjalnej, psychiatrii i psychopatologii. Pomoc w pedagogice resocjalizacyjnej rozumiana jest jako pomoc w rozwoju jednostkom, które w innym przypadku nie są w stanie funkcjonować i osiągnąć pełnie rozwoju społeczno – moralnego. Najistotniejsze w procesie resocjalizacyjnym jest zaufanie, którym należy obdarzyć wychowawcę. Zasada pomocy nie odnosi się tylko do okresu, w którym ktoś przebywa w placówce resocjalizacyjnej. Po jej opuszczeniu pomoc jest bardzo potrzebna. Podstawowym celem i postulatem wychowania resocjalizacyjnego jest wyrobienie w człowieku niedostosowanym społecznie umiejętności życia w społeczeństwie. Dokonać można tego nie w izolacji, lecz we współpracy ze środowiskiem społecznym [4]. Człowiek wykazuje swoją dobrowolność w realizacji problemów moralnych wówczas, gdy w zakładzie lub szkole istnieją ku temu odpowiednie warunki. Żywotność moralności naturalnej w świecie współczesnym potwierdzają nowsze dociekania filozoficzne oraz niektóre wyniki aktualnych badań naukowych nad naturą ludzką i osobowością, w szczególności nad ludzkim sumieniem. Człowiek jest z natury istotą etyczną, to znaczy kimś dla kogo problem etosu jest zarazem problemem własnego bytu. Jeśli odkryje, gdzie, wśród jakich spraw, z jakimi ludźmi wiąże się jego etos, może przynieść owoc obfity. Jeśli tego nie znajdzie, będzie żył jako istota obca samej sobie. Zauważa także, że „pierwotnym źródłem doświadczenia etycznego nie jest przeżycie wartości jako takich, lecz odkrycie, że obok nas pojawił się drugi człowiek. To nie wartości, to nie normy, nie przykazania są pierwsze, ale obecność drugiego człowieka. Nadto: cała tajemnica etyki zawiera się w zarodku w umiejętności właściwego widzenia człowieka i jego ludzkich spraw. Doświadczenie drugiego człowieka oznacza otwarcie się etycznego horyzontu mego istnienia” [4].

Wynik. Ze względu na warunki, w których odbywa się resocjalizacja wyróżnia się: resocjalizację w warunkach zakładowych: wychowawczych, poprawczych i karnych. Celem ich jest naprawianie skutków błędów wychowawczych. Poprawa zachowania jest łatwa i efektywna gdyż są to ludzie młodzi. Resocjalizacja w warunkach naturalnych odbywa się w rodzinie, w szkole, grupie rówieśniczej, w zakładzie pracy jednostki. Jedną z odmian resocjalizacji w warunkach naturalnych może być także resocjalizacja jednostki w rodzinie zastępczej.

Bibliografia

1. B. Śliwerski, *Pedagogika*, Gdańskie Wyd. pedagogiczne, Gdańsk 2010, t. 4, s. 46
2. B. Haor, *Edukacja zdrowotna a progresja umiejętności w zakresie samoopieki w stanie zdrowia i choroby*, [w:] M. Włosiski (red), *Zadania pedagogicznej progresji*, WSHE, Włocławek 2012, s. 83-93
3. M. Włosiński, *Etický hodnotový systém v krajinách sveta podľa Sociálnej náuky Cirkvi v učení pápeža Jána Pavla II*, [w:] *Nové aspekty v sociálnej práci II*, Wyd. Katolícka univerzita v Ružomberku 2010, s. 51-65
4. P. Majda, *Zázrak vzkriesenia dáva ľuďom jasné perspektívy do budúcnosti.*, [w:] *Naša Orava*, Roč. 12, č. 11 (2005), s. 3
5. *Pedagogika*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, Wyd. KUL Jana Pawła II, Lublin 2011, t. XV, s. 187- 218
6. por. P. Majda, *Verbálna a neverbálna komunikácia v ohlasovaní Božieho slova*, Spišská Kapitula : Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, 2008
7. P. Majda, *Koľko stojí Chrám sv. Jakuba alebo Vysoké Tatry?* In: *Naša Orava*. Roč. 12, č. 7 (2005), s. 6
8. M. Włosiński (red.) *Etyczna antropologia społeczna wobec nowych wyzwań polskich i europejskich*, Wyd. PWSZ, Włocławek 2004
9. M. Włosiński, *Pedagogika rewalidacyjna i resocjalizacyjna pomocą w rozwoju człowieka*, [w:] *Visnik*

- Czerkaskovo universitetu, Pedagogiczne nauki., Czerkasi 2014 - ISSN 2076-586x. - Nr. 3 (296), S. 145-147
10. Por. B. Urban, M. Stanik, *Resocjalizacja: teoria i praktyka pedagogiczna*, Warszawa: PWN 2007, t.1 i 2.
11. Por. Res Humana nr 2/2008, s. 5-9. 26-30

Одержано редакцією 12.08.2014.
Прийнято до публікації 14.08.2014.

Аннотация. Власовски Марьян. Технологии и системы реабилитационной педагогики. *Предпринята попытка найти правду о человеке завтрашнего дня ценностей, желаний, и, в частности, влияние реабилитации и социальной реинтеграции в контексте сегодняшней этической и моральной атмосферы в состоянии современного педагогического знания. Показано, что реабилитация – это порядок процедур обучения, с образовательной и терапевтической направленностью на то, чтобы улучшить адаптацию к социуму. Реинтеграция представлена как наука об обучении и образовании людей с поведенческой и социальной дезадаптацией.*

Ключевые слова: знание, труд, правда, иерархия ценностей, смысл жизни, реабилитация.

Summary. Vloshinskyi Maryin. Technology and systems rehabilitation pedagogy. *This article is an attempt to find the truth about the man of tomorrow, his values, desires, and particularly the impact of rehabilitation and social reintegration in the context of today's ethical-moral climate on the state of modern pedagogical knowledge. Rehabilitation is a sequence of teaching procedures, as well as educational and therapeutic ones, whose goal is the best possible adaptation to social life. Reintegration pedagogy is about teaching and educating people with conduct disorder and social maladjustment.*

Conditions that contribute to the development of pedagogy rehabilitation are: use of the name pedagogy rehabilitation term research object and interests, identify methods. Rehabilitation pedagogy is the study of correctional education, training and socially maladjusted individuals. The goal of rehabilitation pedagogy are: development of theoretical approaches to education; knowledge of the subject; knowledge of symptoms, type of ethology, which is a prerequisite for good knowledge socially maladjusted persons; understanding of education, training mechanisms, phases and stages of rehabilitation; development of knowledge bases rehabilitation. One major factor standard deviations people lack the knowledge that the task of rehabilitation is to promote this knowledge. It is also important to prepare the appropriate personnel, so it is important to develop a rehabilitation process.

Key words: knowledge, labour, truth, hierarchy of values, sense of life, reintegration.

УДК 378.1:373

М. В. Галушко

ОПЕРАЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Зроблено спробу дати теоретичне обґрунтування операційно-процесуального компонента професійної компетентності майбутніх учителів світової літератури. Розглянуто методичні умови управління практичною підготовкою майбутніх учителів літератури у процесі розробки та впровадження методичного підтримки і забезпечення професійної діяльності студентів під час навчання та педагогічної практики.

Ключові слова: управління освітою, методика викладання літератури, професійна компетентність, словесник, професійне зростання, процес.

Постановка проблеми зумовлена необхідністю дослідити операційно-процесуальний компонент професійної компетентності майбутніх словесників.